

BALAT ŞEHİRİ YAPILARI (XVI. YÜZYIL SONLARINDA)

Tuncer BAYKARA

Büyük Menderes nehrinin denize döküldüğü yere yakın yerde, antik Miletos şehri üzerinde, Bizans devrinde bir hayli küçülmüş olan şehrin üzerinde, Selçuklu Devrinin sonlarında Balat şehri kurulmuş idi. Miletos şehrindeki kazılar vesilesiyle, buradaki Türk abideleri de ele alınıp, incelemeye çalışılmıştır. Ancak bu çalışmaların başladığı XIX. Yüzyılın son çeyreğinde, artık Balat'da çok kalabalık bir Türk iskânı söz konusu olmadığından bu abidelerin adlandırılmasında müşkülât çekilmiş idi* .

Türk arşivlerinde, Anadolu şehirlerinin Osmanlı dönemindeki, özellikle XVI. Yüzyıldaki durumlarına dair oldukça ayrıntılı belgeler ve bilgiler bulunmaktadır. Bunlar arasında Ankara'da Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi, Kuyud-ı Kadime'de 156 numaralı *Sığla Livası* defterinde aynı zamanda vakıflar da vardır. 991 Hicri yılının Muharrem ayı sonlarına (13-22 Şubat 1583) ait bu defter, Balat şehrinin XVI. Yüzyıldaki durumuna dair çok dikkate değer bilgiler vermektedir.

Bu çalışmamızda, Defterdeki bilgileri, yapıların türlerine göre belirlemek ve kümelendirmek istiyoruz. Bununla birlikte, öncelikle o yıllarda Balat'taki mahalleleri ve buralarda oturanların sayısını, defterdeki gibi "nefer" olarak verelim.

1. Balat Şehri Mahalleleri:

1. Cami-i İbrahim Beğ Mahallesi	55 nefer
2. Hacı İshak M.	66 n.
3. Göçü M.	25 n.
4. Kabalu nam-ı diğer Kubbelü M.	71 n.
5. Su-başı M.	10 n.
6. Mürgabî (?) M.	14 n.
7. Zaviye-i Ahmed Gazi M.	15 n.
8. Lala M.	42 n.
9. Hüsameddin M.	39 n.
10. Kazancıyan M.	52 n.
11. Şeyhler M.	123 n.
12. Mescid-i Hacı Mahmud M.	43 n.

* Balat'taki Türk eserleri üzerinde en son çalışma Prof.Dr. Aynur Durukan'ın doktora çalışmasıdır. Ayrıca küçük bir kitab da çıkmıştır: Aynur Durukan, *Balat'daki Türk Eserleri*, Ankara 1988.

13. Karye-i Çat, el-meşhur be-Harım (?)	26n.
14. Mescid-i Kızıl-Ali M.	15 n.
15. Mescid-i Karyeli	31 n.
16. Helvaî M.	23 n.
(17. Hümâyun)	-
(18. Şehre-küsdü)	-
Toplam	651 nefer

12. sıradaki mahalle, bir kayıta “Mahmud Baba” olarak geçtiği gibi (88a), 17. ve 18. sırada yer alan mahallelerin isimleri, Mufassal’daki olağan mahalleler listesinde değil, bir vesile ile evkaf kısmında zikredilmektedirler (84a,b).

Bu yıllarda Balat şehrindeki nüfusa, 71 bekâr (mücerred) nüfus çıkarıldıktan sonra kalan rakam (=hane) beş ile çarpılınca hesaplanabilir: $651-71=580 \times 5 = 2.900+71=2971$ yani 3000. Anlaşıyor ki bu yıllarda Balat şehrinde en iyimser hesapla 3.500-4000 nüfus söz konusudur.

Balat halkı, yaz mevsiminde 5 ay kadar bir süreyi yaylaya giderek orada geçirirlerdi (80a: “Beş ay mikdarı yaylakda olurlar”).

II. Cami ve Mescidler:

Camiler

1. İbrahim Beğ Camii: Kendi adını taşıyan mahallesindedir. 1583’de Hasan Halife hatib olub, vakıfları da zengin ve güçlüdür (82b). Muhtemelen, P. Wittek’in *Merdiven Camii* adını verdiği yapıdır ki, P. Wittek şöyle tanımlıyor: “*Bugün harabeler içinde yatan Merdiven-Camii (yani ‘merdiven minareli’ cami) 14. Asırda bina edilmiş olabilir; bu mahallin en büyük camisi olmak haysiyetiyle Cuma namazı kılmak için burada mahallin sakinleri, orada bulunan yabancı (müslüman) tacirler ve havalinin köylüleri toplanırlardı, fakat ancak orta büyüklükte bir camiydi. Öyle ki biz buranın ancak pek az kalabalık olduğunu düşünüyoruz*” (Wittek, s.129). bu cami sonraki yüzyıllarda da takip edilebilmektedir. Camiinin bir akça imamı Yusuf ölünce, Ahmed’e kadısı Hasan arzıyla tevcih edilmişti (1133, 88b; ZA 1121).

2. İlyas Beğ Camii: İlyas Beğ Camiinin adını, hatib ve müezzinlerinden dolayı biliyoruz. Mesela İbrahim Beğ Camii Mahallesi sakinlerinden Hızır oğlu Osman Halife, İlyas Beğ camii hatibi, (46b), Kazancıyan Mahallesinden Mehmed oğlu Mustafa da “Müezzin-i Cami-i İlyas Beğ” diye kayıtlıdır (48b). Bu cami, varlığını sonraki yüzyıllarda da devam ettirmiştir. Mesela 1121 hicri yıllarında müezzin, bevvab, ferraş ve nazırları da bilinmektedir.

3. Hisar Camii: Kubbelü Mescid mahallesi sakinlerinden, adı ilk zikredilen Mahmud oğlu Hüseyin, “Hatib-i Cami-i Hisar” diye kayıtlıdır (47a). Bu cami, P. Wittek tarafından “Kale tepesinin şark yamacında, ihtimal muhafızlara tahsis edilmiş olan daha küçük cami” diye tanımlanmıştır (s.129).

Mescidler:

1. Bazaristan Çarşısı Mescidi: Adını taşıdığı çarşıda olmalıdır. 20 akçalık vakıf geliri dışında, Karagöz Paşa vakfından da günde bir kaçalık payı vardı (84b).
2. Çerci Ömer Mescidi: İbrahim beğ Camii yakınlarında idi. Harab olduğundan Kadı tarafından 140 akçaya satılmış, geliri camie tahsis edilmiştir. Olay, önceki tahrirden daha evvel geçtiğinden, 1510'larda olmalıdır (86b).
3. Feleküddin Mescidi: tahrir sırasında harab durumda olduğundan, vakfının 150 akçalık geliri, Kur'an okunmasına ayrılmıştır (83a).
4. Karyelü Mahallesi Mescidi: Mahallesinin adı dolayısıyla haberdarız.
5. Hacı İshak Mescidi: Hacı İshak aynı zamanda bir mahalle adıdır. Atik Defterde Halil Fakih'in imam olduğu kaydedilmiş iken, halen (yani bu tahrir sırasında) imamı kaydedilmediğinden, harab durumda olması muhtemeldir. Vakfının geliri 200 akça idi (83a).
6. Hacı Mahmud Mahallesi Mescidi: Mahallesi dolayısıyla ismini biliyoruz ki, Şeyhler ve Çit Köyü arasında sayılıyor.
7. Hacı Mehmed bn Sinan Mescidi: Helvaî Mahallesinde olan bu mescidin vakfiyesi 1564 tarihli olduğundan, 1560'larda yapılmış olmalıdır (89b).
8. Hüsameddin Mahallesi Mescidi: Kendi adını taşıyan mahallede olan bu mescidin vakfiyesi 1564 tarihli olduğundan, 1560'larda yapılmış olmalıdır (89b).
9. Kazancılar Mescidi: aynı adı taşıyan mahallede, hatta Kazancılar çarşısında olmalıdır. Vakfının geliri 356 akça idi (83a).
10. Kızıl Ali Mescidi: Bir mahalle adı olup, yılda 285 akçalık vakıfları da vardır (87a,b).
11. Koçu Mahallesi Mescidi: Mahalle adları sırasında adı *Göçü* okunacak biçimde kaydedilmiş idi. Mescid imamının tasarrufunda olan birçok vakfı vardır (83a).
12. Kubbelü Mescid: Bir mahalleye adını verdikten başka, birçok vakfı da kaydedilmiştir (82b). Yıllık geliri 270 akça olan vakıfları Defter-i atikte "imam ve müezzin tasarrufunda deyü mukayyed" imiş.
13. Lala Mescidi: Aynı adı taşıyan mahallede olmalıdır. Yıllık geliri 1.756 akça olan vakfı hayli zengindir (83b). Eski deftere göre Gaybi Fakih imam imiş. Kim olduğunu açıkça bilemediğimiz Lala Paşa'nın Balat şehrinde birçok hayır eseri vardır.
14. Mürgabî Mahallesi Mescidi: Bir mahalle adı olduktan başka birçok vakfı da vardır (87b-88a). Vakfının bir kısmı mahalle halkının avârızı içindir.

15. Süle-Beğ Mescidi: Defter-i atikte harab olduğu kayıtlı imiş (83a). Vakfının geliri 170 akça olup, hakkında fazla bilgi verilmiyor.

Görülüyor ki Balat şehrinde, bir kısmı tahrir sırasında harab durumda olanlarla birlikte onbeş mescid ismi bilinmektedir. Dikkati çeken ilk özellik, bu sayı ile nın mahalle sayısı arasındaki paralelliktir. Herhalde, "cami" itibar edilenleri de aldığımızda, mahalle sayısı ile mabed (mescid+mescid'ül-Cuma=cami) sayısı aynı çıkıyor. Her mahallede bir mescidin varlığı, şu halde Osmanlı dönemi için de bir özelliktir.

Balat şehri sakinleri arasında 12 tane "imam" bulunmaktadır. Ancak "müezzin" olarak kaydedilenlerin sayısı sadece dördtür. Anlaşıyor ki, yaygın olduğu üzere, mescidlerin ayrıca bir müezzinleri söz konusu olmamıştır.

III. Medrese, Darül-huffaz ve Mektepler

a. Medreseler:

1. İlyas Beğ Medresesi: Çok zengin zakfa sahip olan bu medrese, imâreti ile birlikte tesis edilmiştir (75b-81b). 1583 yılında yıllık geliri 54.816 akça kaydedilmiş olup, her iki müessesenin geliri ise ancak 35.919 akça idi. Bir kısım geliri sarfolunamayıp artmaktadır. Bu yıllarda 10 hafız ve 6 talebeye vakıf gelirlerinden tahsisler yapılmıştır. Müderris ve öteki görevliler için de ayrıca tahsis edilmiş gelirleri vardır.

2. Taş Medrese: Adımı vakıf kayıtlarında, bir yeri tarif ederken "Taş Medrese'ye bitişik harım" diye söz edilmesinden öğreniyoruz. Balattaki eski bir medrese olabileceği gibi, İlyas Beğ Medresesinin halk arasındaki adı da olabilir.

B. Dar'ül-huffazlar:

1. Lala-oğlu Dar'ül-huffazı: Bir hayli çok vakfı olup, 1580'lerdeki yıllık geliri 750 akçadır. Defter-i atikte Acem-zade Mahmud mütevelli iken, 1583'de Hızır bn Halil aynı görevdedir (83b-84a).

2. Hacı Satı Dar'ül-huffazı: Bu kurumun vakıfları genellikle dükkan olup onlar da harab durumda idiler. Gelir getiren bir vakıf arazisini de bir sipahi almıştı. Defterde gelirinden hiç söz edilmez. Dolayısıyla 1850'lerde artık işlemez durumda olmalıdır.

C. Mektepler:

1. Hacı Memi bn Abdülkadir Mektebi: Hacı Memi adındaki zat, nerede olduğu belirtilmeyen mektebi için 63.000 akçanın faiz (=ribh) geliri olan 9.450 akçayı vakfetmiş idi (86a).

2. İbrahim Beğ Mahallesi Mektebi: Bu mektebi Hacı Mahmud yaptırıp bazı vakıflar tahsis etmişti (86b). Bu mektep için ayrıca Hacı Ali'nin de vakfı vardır (86a).

Bu mektebin daha eskilerde yapılmış olması, yukarda adı geçenler tarafından yenilenip, vakıflar tahsis edildiğini sanıyoruz.

Vakıflarına göre, Balat şehrindeki “mektep” sayısının azlığı yadırganmamalıdır. Anlaşıyor ki, bu zamanda, her mahallede ve mescide bitişik olarak var olması gereken mektepler doğrudan halkın katkısıyla yaşamakta idi.

IV. İmaret ve Zaviyeler:

a. İmaretler:

1. İlyas Beğ İmaret: Medresesi ile birlikte, zengin vakıfları vardır. Rakabesi için ayrılan 781 akçadan anlaşılıyor ki, yerinde vaktiyle başka bir yapı veya başka bir vakfa ait bir tesis mevcuttu. İmâretin canlılığı, XVI. yüzyılın ortalarında artık gerilmeye başlamıştır. Zira *Varvil Tuzlası*’ndan tahsis edilmiş olan yıllık 6 müd tuzu, Defter-i Atik’de “alınmaz olmuş” diye kaydedilmişti. Aynı şekilde Balat Yağhanesi’nden alabileceği 3 batman yağ da, Defter-i Atik’in tahririnden on yıl kadar önce alınmaz olmuştu (84a). Vakfa ait çeltik tarlaları da, sular tam yetişmediği mazereti ile “ekilmez olmuş” idi (80a). 1583 de günlük yemek masrafı için sadece 32 akça ayrılmıştır.

B. Zaviyeler:

1. Mevlevi-hane (Ahmed Gazi Zaviyesi): Defterde ‘Ahmed Gazi’nin¹ “Mevlevi-hane demekle maruf Zaviyesi” diye kaydedilmiştir (81b-82a). Vakfı da zengindir. Gerek tuz, gerekse diğer tahsislerinin alınmayışı sebebiyle, bu zaviyenin XVI. yüzyıl ortalarından itibaren gerilediği anlaşılıyor. 1583 de vakfının yıllık geliri 4000 akçadır. Masraf olarak ise, sadece çeşmesi için 120 akça kaydedilmiştir.

2. Ahi Çoban Zaviyesi: Bu zaviyede, Defter-i Atik’te Şeyh olarak Ebu Bekir bn Mustafa kayıtlı iken, “halen” (yani 1583’lerde) Ahmed, Şeyh imiş. Vakfının hasılı da yılda 1300 akçadır (82a).

3. Ahi Feke Zaviyesi: Vakfının yıllık geliri 200 akça olup (84a), hakkında başka bilgi yoktur.

4. Ahi Mahmud Zaviyesi: Gerek Defter-i Atik’in yazımı sırasında, gerekse 1583 lerde Zaviyenin şeyhi Seydi Ahmed’dir. Vakfının yıllık geliri 1700 akçadır (84b).

XVIII. Yüzyıla ait bir kayıttan, Balat’da “Lala Zaviyesi” ni de öğreniyorsak da, defterimizde Lala adına kayıtlı zaviye yoktur. Yukarda adı geçmiş olan Dar’ül-huffaz, sonradan Lala Zaviyesi adıyla ünlenmiş olabilir.

¹ İbrahim Gazi’nin oğlu olan Ahmed Gazi 1391 Temmuzunda vefat etti. (Uzunçarşılı, 77; Mevlevilerle ilişkisi için bk. P. Wittek, *Menteşe Beyliği*, Ankara 1986, s.58 ve dev. (Kısaltması Wittek).

V. Hamamlar:

1. Eski Hamam: Bir vakıf dükkanın tarifi dolayısıyla adını öğreniyoruz (84b).

2. Hamam: İbrahim Beğ Camii vakfı olup, aynı adı taşıyan cami civarındadır. 1583'de "hâlâ harab" diye kayıtlıdır (82b). Burasının halk arasındaki adı belki de "Eski Hamam" idi. P. Wittek (s.129), muhtemelen buna işaret ederek "Merdiven-cami yanındaki muhteşem hamam da XIV. asra aittir" der.

3. İlyas Beğ Hamamı: Rakabesi 350 akça olduğundan, yerinde daha önce bir tesis olmalıdır. İlyas Beğ'in imaret ve medresesi vakfı olup, 1583 de yılda 5000 akça gelir getiriyordu (79b).

İmaret Hamamı diye bilinen hamam, İlyas Beğ Hamamının halk arasındaki bir diğer adı olmalıdır. Çünkü bu hamam İlyas Beğ İmareti'nin yanında olmalıdır.

4. Lala-oğlu Hamamı: Balat'taki Lala-oğlu Dar'ül-huffazı vakfı idi. Bu hamam için defterimizdeki kayıt dikkate değerdir:

Hümayun² Mahallesi kurbünde Büyük Yazı'da olan Lala Hamamı demekle maruf hamamın nisfi mezkur Dar'ül-huffaz mesalihi için vakf olunub nisf-ı aheri merhum Ahmed Gazi'nin Balat'dağı Zaviyesi³ ile Milas'dağı camii mesalihiyün vakfeylemiş imiş. Şimdilik-halde mezbur hamam harab olmuş deyü Defter-i Atik'de mukayyedir. Ba'de Rüstem Beğ zikrolunan harab hamamı yılda dört yüz akçaya mukataaya alub ihya eylemiş. Zikrolunan mukataadan Dar'ül-huffaz mesalihiyün fi sene yüz akça verilmiş deyü mukayyed der Defter-i Atik" (84a).

Bu hamam, muhtemelen Wittek'in "Delphinion üzerinde yapılmış olanın biraz daha yeni olduğu görülüyor" (s.129) diye tanımladığı hamam olmalıdır; zira, ötekiler XIV-XV yüzyıla ait oldukları halde bu, XVI. Yüzyıl yapısıdır.

V. Kervansaraylar, Çarşı-Pazarlar:

a. Toplu-pazarlar, Kervansaray ve toplu dükkanlar:

1. Kervansaray: Tahıl pazarında bulunuyordu; 1583 de "Hâlâ kervan-saray harâb" diye kaydedilmiştir. 400 akçalık vakıf geliri, tamir edeceklere tahsis edilmişti (84b).

2. Bazaristan Çarşusu: Mescidi dolayısıyla haberdarız (84b). Balat Çarşısı, bir dönem için belki bu adla anılmıştır. Mescidin vakfı olan dükkanların kaydı şöyledir:

² Hümayun adı olmasa da, ona yakın *Humay-tepe* XIX.yy sonları ile XX.yy başlarında yaşamakta idi: Bk. Wulzinger-Wittek, *Das Islamischen Milet*, Berlin 1935.

³ Bk. Zaviyeler, ki "Mevlevi-hane" demekle maruf olduğu kaydedilmiş idi.

“Nefs-i Balat’ın çarşusunda beş dükkanı var. Hasıl-ı kira yüzsekiz akça deyü Defter-i Atikde mesturdur. Sonra zikrolunan dükkanları Karagöz Paşa alub vakfına ilhak edüb mezkur Mescid için bir akça Karagöz Paşa vakfından verile deyü Defter-i Atik’de mukayyed olmağın Defter-i Cedide dahi kaydoldu deyü mukayyed der Defter-i Atik, yine mukarrer”.

3. Kara Yakub Çarşusu: Bazı vakıflara ait dükkanlar dolayısıyla ismini biliyoruz. Şöyle ki:

a. Kubbeli Mescid vakfının “Nefs-i Balat’da Kara Yakub Çarşusunda iki bab dükkanı bil-külliyeye harab deyü mukayyed der Defter-i Atik, halâ harab (82a).

b. Ahi Feke Zaviyesinin “Kara Yakub çarşısında iki dükkanı varmış, elan harab deyü mukayyed der Defter-i Atik (84a).

4. Lala-oğlu Bazar-gâhı: Balat Çeşmesi vakfı dolayısıyla şu kayıta adı geçer (84a):

“Lala-oğlunun nefs-i Balat’da vaki olan Bazar-gâhında otuz beş bab dükkanı olub zikrolan Bazargâhda mezkur otuzbeş dükkanı Karagöz Paşa alub kendi vakfına ilhak edüb su yolun tamir etmeye mültezim olmuş...”.

5. Karagöz Paşa Bazar-gâhı: Karagöz Paşa⁴ Balat çarşısını ve orada bulunan birçok Bazar-gâhı düzenleyerek kendi vakfı için gelir kaynağı haline getirmiştir. Yukarıda kaydettiğimiz Bazaristan ve Lala-oğlu Bazar-gâhı kayıtlarından gayri, Koçu (=Göçü) Mahallesi Mescidi vakıfları sırasında geçen şu kayıt da dikkati çekiyor (83a):

“Belde-i mezkûrede dokuz dükkanı var imiş. Harab olmuş. Yerine Karagöz Paşa kendü için dükkanlar ihdas eylemiş, vakıf canibine verilmez”.

Karagöz Paşa, Balat’da Lala-oğlu’ndan 35; Bazaristan’dan 5; Koçu Mahallesi Mescidi vakfının 9 ve ötekilerle birlikte 50-60 dükkan yerine düzenli bir Bazar-gâh inşa etmişe benziyor. Vakfiyesinden öğrendiğimize göre⁵ Karagöz Paşa Bazar-gâhında 240 dükkan vardı.

B. Sanat Çarşıları:

1. Attarlar: Hacı Satı Darülhuffazı vakfının “Attarlarda dört dükkanı vardı; Defter-i Atikde külliye harab” diye kayıtlı imiş (84b).

2. Kasablar Çarşısı: Hacı Satı Vakfına ait, bu çarşıda bir dükkan vardı; Defter-i Atik’de “harab” diye kayıtlıdır (84b).

⁴ Karagöz Paşa için bk. İA, ; Sicill-i Osmani,

⁵ Karagöz Paşa’nın 915 h. tarihli Arapça vakfiyesi ve Türkçe çevirisi için bk. VGM Arşivi, 587, s. 109; çeviri 1766, s.102 ve dev.

3. Kazancılar Çarşısı: Kazancılar Mescidi vakfına ait iki dükkan harab idi; ancak imamların yeniden yaptıkları iki dükkanın yıllık geliri 26 akça idi.

4. Pirinç Pazarı: Bu adı taşıyan pazarda, Kubbeli Mescid Vakfına ait bir dükkan yeri vardı (82b).

5. Tahıl Pazarı: Kervansaray burada bulunuyordu (84b).

6. Üzüm Pazarı: Feleküddin Mescidi vakfına ait harab iki dükkan burada bulunuyordu (83a).

C. Öteki Kayıtlar:

1. Hacı Satı Vakfına ait nerede olduğu belirtilmeyen bir "Bakkal dükkanı"nın senelik geliri 50 akçadır (84b).

2. Aynı vakfa ait "Eski Hamam civarında bir dükkan dahi var" dı. Harab olduğu kayıtlıdır (84b).

3. Süle-Beğ vakfına ait üç dükkan Defter-i Atik'de "harab" diye kayıtlıdır (82b).

4. Lala Mescidinin çerağ yağı için İmaret Hamamı önünde iki dükkanı olup, yıllık geliri 16 akça idi. İki dükkanı da harabdır.

5. Derzi Yusuf'un vakfına ait "Bazar-ı Balat"daki iki dükkanın senede 50 akça geliri vardı (87a).

6. Balat Bağları ayrı bir yakadadır; buradaki pınar, Balçık pınarı adını taşırdı (84b, 86a).

7. Balat'da şehir içinde küçük bahçeler de vardır. İbrahim Beğ Camiinin kible tarafındaki bahçenin 10 akça geliri vardı. Şehir dışındaki bahçelerin ünlülerinden birisi Paşa Bahçesi olup, yıllık geliri 200 akçadır. Beğ Bahçesinin icaresi de 100 akça idi. Buralarda incir de yetişirdi (86b). Frenk Harımı'nın geliri ise 6 akça idi. Balat Yağhanesi'nden birçok vakfa yağ tahsisi sebebiyle haberdarız. Bu yağhane, XVI. Yüzyılda daha az çalışır durumda olmalıdır.

VI. Diğer yapılar:

1. Yehud-haneler: Balat'da iki yerde adı geçen üç tane Yehud-hane vardı. İbrahim Beğ Camiine bitişik iki kıta Yehud-hanenin 20 akça geliri aynı camiin vakfı idi. Mevlana Hızır-şah vakfına ait öteki Yehud-hane ise, "bihası" olarak kaydedilmiştir (86a).

2. Merkad/türbe: Emir-ahur Merkadı: Vakfının geliri 400 akça idi (84b). Bu zatın zevcesi Nefise Hatunun köprü için vakfı vardır.

3. Cüz-hane: Şeyhlü mahallesinden Sinan-oğlu Hacı Mehmed bina ederek içinde cüz okuyacak 8 cüzhan için para geliri vakfetmiştir (89b).

4. Çeşme: Balat Çeşmesi, muhtemelen Lala Paşa hayratı olup vakfının geliri 1980 akça idi (84a).

5. Köprülere gelince, Balat Köprüsü, Lala Paşa yapımıdır. Çeşitli işleri için Emir-ahur zevcesi Nefis Hatun'nın, tamiri için Hacı Memi ve Hacı Ali'nin vakıfları vardır (87a). Ali Oğlu Mehmed'in yaptırdığı köprünün tamiri için Bahşayış-oğlu Kara Hızır'ın para vakfından adını öğreniyoruz (87a).

Bazı Ek Bilgiler:

1. Balat sakinleri arasında Abdülkadir oğlu Hacı Memi dikkati çeken bir şahsiyettir. O mektep için 63000; adını vermediği mahalle halkının "avarız-ı divaniye ve tekalif-i örfiye"si için 43.500; Lala Paşa'nın inşa ettirdiği köprünün tamiri için 3000 akça vakfetmişti ki toplam 109.500 akça eder. O yıllarda ortalama 60 akça, 3,4 gramlık bir altın ettiğinden 1.825 altın demektir.

2. Balat Kadısı Mevlana Rıdvan, Şeyhler mahallesinde sakin idi (49a); Kadı Mevlana Mehmed Beçinî de burada oturuyordu (48b).